

Fəranək Xanım Fəridlə Danışiq

فرانک خانیم فریدلە دانیشیق

موصاحیبه اندن: رقيه صفری
Müsahibə Edən: R.
Səfəri



میلادی ۲۰۰۵-جی ایلده مارت
آیین ۸-ی دنیا قادین گونو
مناسیبتی ایله کولتور قایناغی
اولان تبریزشهرینده، چالیشقان
قادینلار بیرینجی دؤنه اولاراق

گوجلو علمی-تحقیقی بیر کتگره قوردولار. بو کتگره نین دییری فرانک خانیم فرید (اییک) له بو حاقدا دانیشیق
آپارمیشیق:

س-فرانک خانیم لوطفا قادین مسئله سینه گۆره فیکیرلرینیزدن بیزه سۆز آچینیز؟

ج- دئمەلیم کی قادین مسئله سی چوخ اطرافلی و کۆکلو مسئله دیر. نجه مین ایلدن قالمیش و قات با قات بیر-
بیرین اوستونه قالانعیش ندنلردن تۆرنعیش مسئله دیر. چشیدلی عامیلر اونو بوروشدوروب، بورا چاندیریپ.
ایندی هر یتره هر یۆنه باخدیقددا اونلارین تاثیرلرین، قادینلارین هابله بشریتین گثری قالماسیندا و جینسیتی
برابرسیزلیک شکیلینده گۆروروک و بونا قارشى دا قادینلارین دونیانین هر یترینده چابالارین، اۆزلرین تازادان
اینکشاف اندیب، اۆز قابیلتلرین ثبوتنا یئتیرمکلرینین گۆرنی ییک.

Fəranək Xanım Fəridlə Danışiq

ج- بيز بير پارا يا دنمك اولار چوخلو موشكوللرئيميز ده دونيا قادينلارئيلا اورتاق كئيمي بيك. هر يترين قومي، فرهنگي، مذهبي و سياسي فيرقلرئينه گؤره همين مسئلهلر اوزونه مختلف شكيللر آليدير.

بو مشترك مسئلهلرئين اوستونده هر يترين قادينلارئى و فعاللارئى اؤز شرايطلرئينه گؤره و البته بير- بيرلرئين تجروبهلرئيندن فايدالاناراق، ايشلئمهليديرلر. اورتا آسئيا و عرب اؤلكهلرئينه يعنى اؤز منطقه مئيزه ياخينلاشديقجا موشركات چوخالير. ايندى اؤز اؤلكه مئيزده بعضى مسئلهلرئيميز وار كئى بوتون ايران قادينلارئينين مسئلهلرئيدير. اما بير پاراسئى دا هر يترين اؤزونه مخصوصدور. بونلارئين هامئسى اورتايا چيخماليدير.

ائله بيرلشمئش ميللئتلر تشكيلاتئى دا اؤز دستورالعمللرئين دؤرد سطح ده وئرز: ميللئتلر آراسئى، بؤلكهسل، اؤلكهسل و محلي. دونيا اوزونده بؤيوك



قادين كونفرانسلارئى قورولور كئى سونونجوسودا ۱۹۹۵ - ده پكن ده قورولموشدو و اوندان سونرا دا چئشيدلى كومئسيونلار و ايجلاسارلا ايشلرئين قاباغا كئتمئسى اوچون و اونلارئين آخساقليقلارئيندن گزارئشلر وئريلئمئيه گؤره كئچيرئيليدير. هر يترين دورومو NGO و اؤلار(غئير دولتى و دولتى تشكوللر) واسئطئسى ايله توپلانير. هر اؤلكه ده، كومئتلرده مطرح اولونور سونرا بؤلكهسل ايجلاسار و دونيا ايجلاساردا يانئى لانير. بونلارئين سونونجوسو نيويورك ۴۹+ ايدى.

سؤزلرئيمدن بو سونوجو آلماق ايستئبيرم كئى بئزده بو اؤلكهئين بو حئصئسئنده ياشايان قادينلارئى اولاراق اؤز وارليغئيمئزئى بوندان دا آرتئق و چئشيدلى يوللارلا بئلدئيرمئلى بيك. بئزده اؤز دوروموزو آيدئنلاشديرمالئى بيك. بئزيم ده اؤزوموزه گؤره كورسوموز و يترئيميز اولماليدير.

س- بو ايش نئچه مومكون اولاييلر؟

ج- مسئلهلرئيمئزئى آختارئيب، آراشدئرماقلا، اونلارئين چؤزولمگئينه يول تاپماقلا و ايستكلرئيمئزئى اونلارئين اساسئندا آيدئنلاشديرماقلا و گؤرونن چالشمالارئى و ايشلرئى بوتون زمئنهلرده گؤزه چكملكه، اؤلكهئين باشقا يئرلرئينده كئى قادينلارلا و دونيا قادينلارئى ايله ايلگئى قورماق ايله و اؤلكه مئيزده اولان قادين تشكوللرئينه و مسئوللارئينا سوزوموزو چاتدئرماقلا... آنچاق بو ائله راحت ايش دئئيب. بوش بوغازليقلا و شوغار وئرمكله، ائولرده اوتوروب گئئئئلى اولماق ايله اولماز بو ايش.

س- كئچن ايللرده قادين گونو تئرئزده نئچه كئچيرئيلمئشئدى؟

ج- ائگئرئى ايله ياخيندئر ائولرده محفيللرده تنوعلو برنامهلرله و اون ايلدئر كئى هم ائولرده همده ائشئكده سرگئلر قورماقلا، اوتوروملار شكيلئنده دانئشئق و شعئر اوخوماق مراسئمئى ايله و بير ايلده مركزئى زيندانئين آمغئى تئاترئندا و سونرا هلال احمر، خانه جوان و باشقا يئرلرده و جوربه جور مراسئملرله كئچيرئيلئيب.

س- كئچن دونيا قادين گونو كونگرئه سئنده هانسئ مانئعهلرله اوزلشديئئئز؟

ج- اوست-اوسته تئرئزده ايشلر هر زامان آغئر قاباغا كئئدئب. بورادا محدودئتلر داها چوخدور. من دئئيرم تئرئز چئئئن شهردئر!

سیرا
قادین
مسئله سینه
یفتیشنده
ایش داها
دا
چتینلشیر.
نییه کی
قادینلار



بیرینجی قادین کونگره سی

آرتیق اینقیاد آلتیندایرلار. منیم خبریم وار ایرانین باشقا یئرلرینده ده قادین کونونون مراسیمی هنج کیمین آوز ایسته دیکلری کیمی اولماییدیر. جور به جور موشکولر قاباغایا گلیب، اما تبریزده قات - قات آغیر شرایطه معروض قالمیشدیق. تاسوفله بیز قادین گونو مراسیمین آوز گونونده و آوز دیلمیزده کنجیره بیلیمه دیک. بیز هنج بیریمیز بونا راضیلاشا بیلیمزدیک خصوصاً مقاله چاغیریشیندا، کونگره نین ایکی دیلده کتچمگین قید اتمیشدیک اما اکثریت بو قرارا گلدیک کی بو گونو توتمالی ییق نییه کی انله بودا راحت اله گلمه میشدی.

باخساز گؤررسیز موسیقی ده ده دوروموموز بله دیر. موسیقی محفیلردن و انولردن باشلانندی، یاواش - یاواش آموزشگاهلار آچیلدی، کونسرتلر قویولدو. اما سیرا قادینلارا یفتیشنده قادینلار، قادینلار اوچون ده کونسرت کنجیره بیلیمه ییرلر. حالوکی ایرانین باشقا یئرلرینده بو ایش ایللردیر اولور.

هر حالدا دوروما گؤره ایش قاباغایا گنتمه لیدیر. محدودیتلری یاواش - یاواش آزالتماق اولار، هر شئی بیر یترده اولماز. بونو دندیکده نوشین خانیم احمدی نین بیر سؤزو یادیمادوشدو:

پیمودن مسیر دشوار این چرخه و برکندن حصار عبوس فرهنگ مردسالاری، انسانهای پالوده منعطف، قلبهای پذیرنده و صبور و ذهنهای باز می طلبد...

س- نچه ایلدیر کی سیزین ادبی چالیشمالارینیز او جمله دن شعرلرینیزله درگیلر و گونده لیکلر یولو ایله تانیشیق و گویا آنا آدلی بیر شعرینیزده اؤدول قازانیدیر. بیر ده آذربایجان شوناسلیق و اونا تای بعضی مراسیملرده تورکجه آپاریجیلیق آپارمیشدینیز. ایندی بونو بیلیمک ایسته ییرم سیزین آنا دیلمیزه مونسابتینیز نجه دیر؟

ج- من آنا دیلمین کلمه - کلمه سینین وورغونویام و اونلارلا یاشاییرام. دیل مسئله سی چوخ عاجیل مسئله دیر. بیزیم دیلمیز آرادان گئدیر، قضادان قادینلار دیلی قوروماقدا بیرینجی رولو اوینایرلار. بیرینجی دیل قورولتاییندا منیم مقاله م انله بو قونودا ایدی.

دیل مسئله سی قادینلارین دا مسئله سیدیر. اما بیزیم بو دردییمیز ۸۰-۷۰ ایلین دردیدیر. حالو کی قادین مسئله سی مین- مین ایلین دردیدیر. بیز آغزیمیزی آجیب، دانیشمادان دا قادینلیغین چیگنیمیزه قویولان یوکون داشی ییریق. بونا باخدیقدما مسئله داها چوخ درینله شیر اونو هر یوللا، هر دیلله دنمعلی بیک. بیغیشیب، آغزی باغلی قالماقلا بله خانیم صفری گؤز اونونده اولان حاقسیرلیقلار آدامین قانین قاینادار اما قادین حاققیندا اولان ظولملرین چوخو بله گؤزه ده گؤرونمور.

س- سیزجه خانیملارین موشکوللری و مسئلهلری نندن عیبارتدیر و قوردوغونوز قورولتای نئجه خانیملارین مسئلهلرینه یاردیمچی اولاییلدی؟

ج- خانیملار اؤزلرینه اینانا بیلیرلر. ایقتیصادی، سیاسی و ایجتیماعی فعالیتلردن اوزاقدا قالیلار. بعضی قادینلاریمیز هنج ایجتیماعی حقوقلارین و حاقلارین بیلیرلر. یا اولارین اساسین و نندلرین تانیمیرلار. اما اؤز یشیمیزه گلدیکده بیزیم ایکی دیللی اولماغیمیز اؤز بویوک مسئلهدیر. بیزیم خانیملاریمیز اؤز موشکوللرین راحتجاسینا دنیب یازا بیلیرلر، بو موشکول فارس خانیملاریندا یوخدور. دندیگیم کیمی بیز مسئلهلریمیزی و یشیمیزی تانیماق اوچون چوخلو آراشدیرمالار اتمه‌لی‌یک. اولارین کؤکون تاہمالی‌یق و بیلمه‌لی‌یک. بونلار هانسی ایجتیماعی - ایقتیصادی نندلردن آسیلیدیر. بیز بیلمه‌لی‌یک اؤز کولتوروموزده قادینین یشی نه ایمیش، هانسی مسئله تاریخین هانسی دؤنگه‌لریندن هانسی قاتلاریندان گلیب، بیزه چاتیب. باشقا کیشی‌سل فرهنگلردن نه آلمیشیق. ادبیاتیمیزدا نه ایزلیمیز وار.

قادینلارین قادینلیقلارینا باغلی اولان خسته‌لیکلری بنله تابو ساییلیر. بونون قاباغیندا نه اتمک اولار و بوللو - بوللو بونا تایی مسئلهلر.

هابنله حقوقی موشکوللریمیز نلردیر. انله موشکول وار کی آنیاسالاردا اولار یول وئرلیب، اما ایجرا اولاندا اینسانلار اؤزلری اولارین ایجرا اولونماسینا مانع اولورلار. بو مانعلر ایرانین موختلیف یشلرینده فرقلیدیر یا مثال اوچون امن ائولر دئی بیز یشلر بیزیم شهریمیزده قویولسا جماعت اونو نئجه قارشیلایاجاق. (البته ایکی امن ائو بو آن بهزیستی ایداره‌سی طرفیندن واردیر) اما گنیشلنسه نئجه اولاجاقدیر. بونلار هامیسی تحقیقات، آمار - ارقام دان و اولارین تحلیلیندن اله گله بیلر.

کونگره‌دن آماجیمیز تحقیقی و علمی مقاله‌لری بو قونولاردا مطرح ائلمک ایدی و آراشدیرجیلارین و مسؤللارین نظرین قادین مسئلهلرینه چکمک ایدی بو شرایطه گؤره ده اوغورلو بیز آدیم ساییلا بیلر. تکجه بیز آدیم.

س- بو کونگره‌یه باشقا شهرلردن و باشقا اؤلکه‌لردن قوناق چاغریلمیشدیمی؟

ج- باشقا اؤلکه‌لردن قوناغیمیز یوخ ایدی و بیز نئجه شهردن ده قوناق چاغریلمیشدی کی واختین

دیشیلمه‌سیله اولارین بیز آزی گله بیلمه‌دیلر. بیزلر سون گونلره دک هله بیلیم‌دیک کی کونگره‌یه مجوز وئرجه‌کلر یوخسا وئرمه‌یه‌جکلر. بونا گؤره ده باشقا یشلردن کونگره‌یه قوناق چاغیرا بیلیم‌دیک. بونو دنیب کی تهراندان فیروزه خانیم مهاجر و اورمیه‌دن خانیم مهندس جعفری و زیبا خانیم منوچهری‌نین مقاله‌لری اوخوناجاق‌ایمیش و حتا اورمیه‌دن سه‌شنبه گونو بیز ماشین قوناق گلمیشدی کی تاسوفله کونگره‌نین گونونون دیشیلمه‌سی اوچون قایتدی‌لار.

س- بو کونگره‌نین اؤزللیکلریندن دئیین؟



ج- بورا وئریلن مقاله لر علمی - تحقیقی مقاله لر ایدی. کونگره بیر پارا تفتنی برنامهلردن اوزاق ایدی. بونو دنییم کی ایندییه دک تبریزده بیرینجی دؤنه ایدی کی بئله بیر کیفیتده کونگره قورولدو. کاملا جیدی و شعاردان اوزاق ایدی و داها اؤنملی یثری ده بو کی اورا یوزلرجه قادین و کیشی چئشیدلی قیشلردن ایشتراک اتمیشدیلر.

س- بو کونگره حاقدای بعضا منفی سؤزلر دئییلیر. بو حاقدای سؤزونوز نه اولاییلر؟

ج- منفی سؤزون انله مضمونو دا آدیندایدیر. منفی سؤز تخریبه گؤره دئییلیر. اما ایتیقادی یول گؤسترن اولار. بیز هر

کسین ایتیقادلارین ساتین آلیریق. بئلنچی منفی سؤزلرله مشغول اولماق، بیزی ایشدن قویار. بو ایشده، بو توپلانتیدا چالیشانلارین تنقیدلری چوخ دگرلی اولاییلر. بونلار محدودیتلره واقیفدیرلر، ایده آل دوشونمه ییب، یول - یوندمه ده تانیش اولوبلار. قادین مسئله سینده چالیشان گروپلار کی ایللر بویودور اونلاری تانی ییریق یوزده دوشسانی کنگره ده واریدیلر. قادین NGO لاری، میلی حرکتین گؤرکملی



چالیشقانلاری هابئله گورکملی یازیچیلار، شاعیرلر، آراشدیریجیلار، دانشجولار و عادی جماعت بو قورولتا یا گلیمیشدیلر. بیز اولارین سؤزلریندن فایدالانیدیق. بیر ده هر کس باجاردیغی و ایسته دیگی کیمی بو گونو قوتلایا بیلر. شهرلین نئچه سینده نئچه یترده قادین گونو مراسیمی کئچیریلیر. کیمسه بیرینین الین توتما ییدیر.

ایلدیه بیر گون قادینلار حصر اولونوب او گونه ده هر طرفدن بوللو وصی - قیوموموز اولور. باخسانیز گؤررسیز بو یازیلارین (سایتلاردا اولان یازیلار) آلتیندا دا کیشیلرین آدی وار. بیر عده اوزلرین هر ایشه قیوم بیلیرلر. حالبوکی بئلنچی "قیوم سالارلیق" سون قویولماسا دیکتاتورلوق بیزیم بئیینلریمیزده یاشایاجاق. بو سؤزلرله کیشیلرین یاردیملارینین دگرلرین آزالتماق ایسته میرم: بیزیم چوخلو ضیالی و آیدین فیکیر کیشیلریمیز وار دیر کی قادین مسئله سینده منطقی یاناشیرلار.

خانیم دوقتور "نوال السعداوی" میصیرلی قادین چالیشقانی اوز موصاحیه سینده بئله دئمیشدی: "بیزیم انجمنلریمیزین یوزده اوتوزونو کیشیلر تشکیل وئیریر. یالنیز قالین پرده لری بئیینلریندن قیراغا چکن یثنی و ایشیقلی دوشونجه لره یول وئرن کیشیلر و قادینلار بو حرکتده ایش بیرلیگی آپارا بیلرلر."

س- سیزجه قادین حرکاتینا منفی و موثبت تاثیر قویان حرکتلر نه اولاییلر؟

ج- تام یثرینده بو سئوالی سوروشدو نوز. بعضی مسئله لرین کؤکون بیلیمک قادین حرکاتی اوچون چوخ فایدالی اولاییلر. چون قادین مسئله سی هر طرفدن تا پدالانیر. بو مسئله هر زامان حتا فیکیر صاحیبیلرینین طرفیندن اوچونجو و دوردونجو سیرادا قویولور. چوخ انشیتیمشیک دئییلر طبقاتی مسئله لرین چوزولمه سی ایله قادین مسئله سی ده چوزولور. یا میلی مسئله یا دیل مسئله سی داها اؤنملیدیر و یا امپریالیزم مسئله سی.

بیر عیده آیدین فیکیرلریمیز هر نه یه ینتیشمگی دموکراسییدان آسیلی بیلرلر. اما یاخین چین ده طبقاتی مسئلهسی انله ده بوخدور اما قانیدلارین رای حاققلاری بنله محدوددور، یا آذربایجان جومهوریتینده دیل مسئلهسی بوخدور. اما قانین مسئلهسی واردیر.

زاین ایسه ایقتصادی باخیمدان یاخشی دورومدادیر، اما گزوروسوز قانیدلار اذیت چکمه سین دنیه اونلارا ترنلرده واگون آبییرلار!

دموکراسی گزیدن گلمز کی ؛ دموکراسی بو حرکتلرین مجموعه سیندن یارانار. بونولا بنله لاپ دموکراتیک اولکهلرده قانین مسئلهسی فعالیتلری داها چوخالیر. سوننده بیر قانین انجمنی اولکه ده قانیدلارا اولان ظولملرین قاباغین آلماق اوچون مجلسه گنتدیلر. دندیگیم کیمی قانین مسئله سینین چوزولمه سینین هله اوچوسوجاغی گورونمور. بو کزوتوکلو آغاج هم یترین درینلیکلرینه کزک سالیب، هم ده هر یثره قول سوداق آتیپ.

تاریخ بو یو قانین حرکتی باشقا بیر جریان باغلی اولماقلا ایته بیر شنی توختاماییب. میثال اولاراق مشروطه تاریخینه باخاندا گزوروروک قانیدلار مشروطه یولوندا جانلاریندان و ماللاریندان کتچیلر و مجلسه دایاق اولوبلار اما مجلسیده اونلارین حاققلاری مطرح اولوناندا دنیلیب قانین مسئله لری قازنتلرده مطرح اولونمالیدیر و...

هر یثرده قانین مسئله سی مستقیل اولماییب، باشی بورکسوز قالیبدیر. بو حرکتین اوزونه خاص پرنسیپلری وار البته مستقیل اولدوغوندا دا انله باشقا ایجتیماعی حرکتلره ایلگیسی ده وار و بو حرکتلره یاردیمچی اولوب، اونلاردان یاردیم آلا بیلر. بوتون حرکتلر موازی قاباغا گنتمه لیدیرلر نه آردیجیل. بیر - بیرلرینین دگرین آزالتمادان و نفی ائتمه دن.

س- سیزین بیر خاص گروها باغلی لیغینیز وارمی ؟

ج- من هنج بیر ایسمه، حیزبه و حتا ادبی محفیه باغلی لیغیم بوخدور. بو حرکت کاملاً مستقیل و غنیر سیاسی بیر حرکت ایدی. بورادا هنج بیر مالی اسپانسوروموز بوخ ایدی و جمعی بیر ایش ایدی. دنمک اولار ائل گوجویدو.

س- بو ایل قانین گونونه نه برنامه لرینیز واردیر؟

ج- بیز بو کنچن کونگره نین مقاله لرین بیر کیتاب شکیلینده چاپا بوراخماق ایسته ییریک کی اونون اوستونده چالیشیریق. بیز انله بومقاله لرین آردین گوزله ییریک و بو مسئله یه چالیشماق تکجه ایلده بیر گونه خاص اولمامالیدیر. بیزیم هر گونوموز قانین گونو اولمالیدیر.

س- سون سوزونوز نه اولاییلر؟

ج- سوزو باشلاماق نجه چتیندیرسه انله اونو سونا وئرمک ده چتین گلیر. بوتون بشریت حاققیندا چالیشانلارا داها باشاریلار و اوغورلار دیله بیریم.

◆ ییزده سیزه ال - قولونوز آغریماسین دنییریک. تانری یاردیمچی اولسا بو چالیشمالارین آردیندا بیر گون اولور تبریزیمیز بوتون بشریت حاققلارینین مدافعه چیلرینین سمبولیک یثری اولاجاقدیر.